

Nagyváradai Estilap

A szerkesztésért felelős:
MARTON MANÓ főszerkesztő

Kiadóhivatal: Hegedűs Hirlapiroda
Szerkesztőség Károly herceg (Szilágyi Dezső)-utca 6.

A zsidók pártja

Mi semmiképen sem akarunk vétót emelni és tiltakozni a zsidók pártja ellen, amelyet a vasárnapi nagyváradai kongresszus alapított meg. Ellenkezőleg mindenkinek elveit tiszteletben tartjuk és szívesen elhiszük, hogy vannak széles néprétegek, amelyek világnézetüket, elveiket ennek a politikai pártnak keretében látják leginkább megvalósíthatónak. Mégis le kell szögeznünk azt a tényt, hogy soha kevésbé aktuális és soha kevésbé taktikus nem volt a pártalakítás, mint épen ma és épen itt.

Kétségtelen, hogy a zsidók politikai pártja az eddigi zsidó problémák mellett új kérdéseket is vet föl színter. Ez a politikai párt többé nem: defenzív jellegű, hanem egy aktív helyi pártba akarja tömöríteni a kisebbségnek azt a jelentékeny részét, amely a zsidóság eddigi harcain elismerésre méltó eredményeket vívott ki.

A kisebbségnek erre az újabb megosztására azonban nem volt semmi szükség.

A zsidó nemzeti szövetség az eddigi keretek között megfelelően tudta érvényesíteni tekintélyét és politikai befolyását anélkül, hogy egy offenzív jellegű új kisebbségi pártot szervezett volna.

Nekünk mindig az volt a reményünk, hogy minden felszínes ellentét dacára a zsidó nemzeti szövetséghez tartozó kisebbségek testvéri egyetértésben fognak működni a magyar kisebbséggel, amelyhez legközelebb állanak, amelyhez számos kulturális, nyelvi, gazdasági és tradicionális szálak fűzik.

Mihelyst azonban egy speciális zsidó pártot szerveznek, amelynek a belpolitikában is önálló célja, külön taktikája van, az együttműködés még sokkal nagyobb nehézségekkel fog járni, mint eddig. A személyi kérdések előtérbe fognak nyomulni, a kicsinyes sovínysztá és most már idejét múlt hangzatos frázisok újabb elválasztó korlátokat emelnek a kisebbségekhez tartozó népek közé.

Pedig épen most lenne az az időszak, amikor a békés együttműködés bázisát meglehetne teremteni.

A fascisták újabb megtorló intézkedései

Pozízkodás a római kamara folyosóján

— Az Estilap eredeti távirata —

Rómából jelentik: Farinacci, az ismert fascista vezér, az olasz kamarában előterjesztést tett, mely szerint mindazokat az ellenzéki képviselőket, akik a kamarában többé nem jelennek meg, hivatalosan fesszák meg mandátumuktól.

A fascista reakció még tovább megy. A római lapok közlik a rendtörvényjavaslatot, amely ma kerül a parlament elé.

A javaslat tizedik szakasza az Olaszországban élő idegekre vonatkozik, akik kötele-

sek a rendőrségen jelentkezni, esetleg személyesen bemutatkozni. Aki ingaillanát külföldi állampolgárnak átengedi, az köteles a rendőrségnek erről jelentést tenni.

Azokban a helyiségekben, amelyek az ország védelmére fontosak, a prefekturák megtilthatják a tartózkodást az idegeneknek, valamint kiutasíthatják azokat a határközségekből, avagy megtilthatják a határátlépést, végül kitoloncolhatják ezeket az országból.

A szélső fascista „Il Tevere” jelentése szerint számos prefekturát és rendőrfőnökséget, hivatásos tisztviselőket helyett ezentúl fascistákkal töltenek be.

A római kamara folyosóján tegnap kínos incidens játszódott le. Staraze fascista képviselő felszólította Becconi szocialista képviselőt, hogy hagyja el a parlamentet. Amikor Becconi ez ellen kifogást emelt, Staraze arcul üfötte és a parlamentből kidobta.

A MANILLAI TÁJFUN BORZALMAI

Háromszáz halott, többmillió dollár kár

— Az Estilap eredeti távirata —

Manillából szombat óta többször érkeztek segélykérő rádiójelek. Hétfőre hivatalos jelentést adtak ki, amely szerint Tuzen szigeten szombaton tájfun pusztított, amelynek — eddigi becslés szerint — 300 halottja van.

A kár többmillió dollárt tesz ki.

November közepén ül össze a román-országi bizottság

— Bukaresti tudósítónk távirata —

Évek óta működik már a Dnyeszter-határvonal mentén egy vegyes román-országi bizottság, amely a két ország között felmerülő kisebbségkérdések vitáit ügyeket — diplomáciai összeköttetés hiányában — a maga hatáskörén belül elintézi. Ez a bizottság egy szabályzat értelmében dolgozik; a szabályzat 1923 november 2-án készült és azt mind a bukaresti, mind a moszkvai kormány megerősítette.

E bizottság hatáskörébe tartoznak, a Dimineata értesítése szerint, a Dnyeszteren való tiltott határátlépéseknek, csempészeseknek stb. ügye.

A központi román-országi bizottság különben e hó 15-én ül össze Kamenec-Podolszkan.

A delegáció román részének elnöke Petrescu tábornok.

A 15-én megkezdődő ülésen

rendkívül gazdag napirendet fognak tárgyalni és pedig a folyó ügyeken kívül olyanokat is, amelyek mindkét országot érintik.

Mister Gihl Budapesten a magyar kormányval is tárgyalt

Titulescu londoni követ az angol kölcsön mellett

Tegnap érkezett vissza Nagyváradra Mister Gihl, aki néhány napig Budapesten tartózkodott és ott

a magyar kormányval mintegy 5—6 millió dollár értékű záloglevél kibocsátása ügyében tárgyalt.

Nagyváradon már várták Mr Gihl Nagyszeben városának képviselőit, akik 120 millió lej összegű kölcsönre jelentettek be igényt és mindjárt biztosították is a szükség-

Érdekes névváltoztatás

— Az Estilap tudósítása —

Dr Berkovics René állampolgárságáról épp a minap szolgált érdekes hírrel az Estilap, amikor megírta, hogy a világhírű Lahmann szanatorium nagyváradai származású vezető főorvosa, magyar állampolgárságért folyamodott. Ma azt az érdekes hírt kapjuk Drezdából, hogy Berkovics René megváltoztatta nevét. A modern Várad egyik halhatatlan emlékü alkotója dr Berkovics Ferenc fia a Berkov nevet vette fel.

Különös véletlen. Berkovics Sándor nagyváradai születésű magyar hadseregbeli főhadnagy családnévét Berkó-ra változtatta.

Íratkozzon be a hegedűs
Kotta- és kölcsönkönyvtárba

ges fedezetet. Értesülésünk szerint

Titulescu, londoni követ táviratozott Averescu miniszterelnöknek, akinek figyelmébe ajánlotta Mr Gihlt,

mint az angol és amerikai pénzügyi tekintélyes képviselőjét. Mr Gihl különben ma délután Bukarestbe utazik és látogatást tesz a kormány tagjainál, a kölcsön ügyében.

Mi újság?

szabadióra helyezték a Heissler-cég igazgatóját

Az Estilap tegnapi számában megírtuk, hogy a nagyvárad-i államrendőrség büntető osztálya szombaton délelőtt őrizetbe vette Antal Andort, a Heissler Ignácz szállítási vállalat igazgatóját. Antal ellen különböző állítólagos visszaélések miatt indult eljárás. A vizsgálát során a beidézett tanúk azonban igazolták Antal igazgató ártatlanságát. A rendőrség a lefolytatott nyomozás alapján a meghurcolt igazgatót szabadióra helyezte és ellene a további eljárást beszüntette.

* **Elöléptetés.** Bukarestből jelentik: A közmunkaügyi miniszter Gavra Sándort, Bihar megye államépítészeti hivatalának igazgató-főmérnökét, mintán az előírt hároméves szolgálati időt letöltötte, III. osztályú rendes mérnökévé léptette elő.

* **A váradi nyugdíjbizottság új tagjai.** Bukarestből jelentik: A pénzügyminisztérium előterjesztése folytán királyi dekrétummal a következőket nevezték ki a nagyvárad-i kerület nyugdíj-bizottságába: V. Farcanu pénzügyi inspektor, és Dinu Storeanu pénzügyi adminisztrátor, akik a C. Mihaileanu, illetve J. Vasilescu helyét fogják betölteni.

* **A rendőrlégénység új alparancsnoka.** A belügyminiszter Banut József nagyszalontai rendőrtisztet Nagyváradra helyezte át. Banut tegnap jelentkezett szolgálatáttele a rendőrprefektusnál, aki az új rendőrtisztet a rendőrlégénységhez alparancsnoknak osztotta be.

Ma utoljára kerül színre
5, 7 és 9 órákor
rendes helyek mellett

Heyman szinkörben
Egy trón
árnyékában

Főszerepben: Charles Vanel
és Maximilian.

Jön

Jön

Peslis Florencben

x Duna-kerülő a világ leg-
szebb valcer 30 leírt kapható
a Hegedüs Hirlapírodában.

x Hajóter és környékén la-
kók figyeimbe! Estilap, Nagy-
várad, Budapesti Magyar Hir-
lap és minden más hirlap meg-
jelenés után azonnal kapható
hajóter. Klein. Regina-féle
tözsében.

* **Tej és élelmiszerrazzia** a vámonknál. A nagyvárad-i államrendőrség a tisztí főorvosi hivatal ellenőrzése mellett ma a kora reggeli órákban nagy-szabású élelmiszerrazziát rendezett a városba vezető vámon-sorompónál. Különös súlyt fektettek a tej és tejfélékre, amelyek hamisítását nagy elő-szeretettel végzik a jámbor fa-lusiak. Több száz liter tejet, túrót és vaját koboztak el és árusítóik ellen megindították az eljárást.

* **OLD ENGLAND keztyű-
különlegességek üzletében leg-
finomabb bőr-keztyű 193
lel Regele Ferdinand 3.**

Apolló mozgó

1926. november 12-én
pénteki kezdettel

**Vig
özvegy**

Lehár világhírű operettje
Főszerepekben: Mae Murray
John Gilbert

* **A Gyermekbarát tea-délután-
ja és tea-estélye** november hó
10-én, szerdán a Palace étterem-
ben. Háziasszonyok: dr. Bucico
Koroláné, Atlasz Lajosné, Cand-
rea Joanné, dr. Eilender Henriké,
Jégh Károlyné, Faragó Miksáné,
Castanó Stefáné, dr. Friedländer
Nándorné, Sonnenfeld Adolfiné,
dr. Konrád Béláné, dr. Soor Rezső-
né, Diósi Lajosné, dr. Somogyi Im-
réné, Kertész Mártonné, dr. Fi-
scher Imréné, Herskovits Lajosné,
Hornvánszky Pálné, dr. Hasas Sánd-
orné, Leitner Zoltáné, Ullmann
Sándorné, Molnár Antalné, Szé-
kely Sándorné, dr. Náday Arminé,
Vargha Lászlóné. Leányok: László
Magda, Parlágyi Ilonka, Popa
Delia, Istvánffy Lili, Kovács
Magda, Meer Lili, Salamon Duci,
Rosenberg Mancsi, Roxin Lucia.

November 12-én, pénteken a
Royal kávéházban rendez tea-dél-
utánt a Gyermekbarát. Háziasszonyok: Acs Vilmosné, dr. Grünstein
Bernátné, Balogh Leoné, dr. Flei-
scher Györgyné, Bartha Ninus,
Heidelberg Lászlóné, Dengl ezre-
desné, Bazili Mihályné, Balázs
Ödöné, dr. Berkes Józsefné, Grad
Tivadarné, Catana Aurélné, dr.
Hegedüs Árpádné, Fehér Irén,
Deutsch Dezsőné, Egely Lajosné,
Eichner Sándorné, dr. Erdélyi Mik-
lós, dr. Faragó Viktorné, dr. Fé-
nyes Samuné, Klein Andorné, Let-
zou Andorné, Szőke Sándorné,
Róna Andorné, dr. Weimann Izsó-
né, dr. Masznyik Elemérné, dr.
Zoltán Károlyné, Németh Pálné.

Fiúk: Beck Magda és Rózsi,
Fleischer Ibolyka, Horváth Nusi,
Handel Mancsi, Kálmán Zsuzska.
O. soara Dimitriu, Örömi Lola,
D. soara Dimitriu, Örömi Lola,
Klári.

Bunyitay-liget mellett levő
Béla-kerti négyszöbös parket-
tés **leltár** azonnal **leltár**

Ugyanott százezer darab sző-
lővessző őszi ültetésre alkal-
mas, Nova és Delavare gyö-
keres eladó. Egy nagy asztal-
spór eladó. Értekezni

Grósz Béla, Avram Iancu-u. 4.

* **Az ipartestület műsoros tea-
estélye.** Az iparos kör közkedvelt
és kényelmes helyiségben a ha-
rátkozás és szórakozásra olcsó és
háziassulatságot rendez az ipar-
testület vigalmi bizottsága. 14-én
azaz vasárnap táncal egybekötött
műsoros teaestély lesz a kör ösz-
szes termeiben, hol úgy az öre-
gek, mint az ifjak a nekik való
szórakozást felfogják találhatni.
A műsor vig társas mókákból és
magánszámokból fog állani, így a
legismertebb és legtökéletesebb
működvelő a „Kádi Pipa, A szer-
zők Iskolája és a Zsarnok” című
tréfákat fogják bemutatni. Szóló
zene és énekszámok is lesznek
és ezen műsor keretében fog be-
mutatkozni az ipartestület fiatal
de máris eredményeket felmutató
zeneiskolájának növendék serege.
Feszitelen, kellemes időtöltés és
mulatságról a vezetőség gondosko-
dik.

Színház

Heti műsor

Kedd este 8 órákor: Muzsikus
Ferkó, operett újdonság harmad-
szor. B. bérlet. Sorozat szám 5.
Jolanda Dragos és Sarter Péter a
cluji román opera balettáncosai
felléptével.

Szerda este 8 órákor: Muzsikus
Ferkó operett újdonság negyed-
szer. C. bérlet. Sorozat szám 6.
Jolanda Dragos és Sarter Péter, a
cluji román opera balettáncosai
felléptével.

Csütörtök este fél 9-kor: Hey-
man Szinkörben: Délbáb, vigjá-
ték újdonság bemutató, Zahler
Erzsi bemutatkozása. A bérlet.
Sorozat szám 7.

Péntek este fél 9-kor: Heyman
szinkörben: Délbáb, vigjáték új-
donság másodszor. Zahler Erzsi
felléptével. B. bérlet. Sorozat
szám 8.

Szombat délután fél 4-kor: Mu-
zikus Ferkó, operett újdonság
ötödör. Sorozat szám 9.

— **Délbáb premierje.** A társu-
lat prózai együttese nagy ambíció-
val készül Vajda Ernő Délbábja-
nak a bemutatására. Ez a világot
járt kitérő vigjáték csupa hálás
szerepeket nyújt és e szerepek
társulatunknál igen szerencsésen
lettek kiosztva. A fő női szerepet
Zahler Erzsi alakítja, akinek ez
lesz voltaképpen debütje. A Dél-
báb premierje csütörtök este lesz,
még pedig a Heyman szinkörben,
ahol a társulat három napon át fog
játszani. A bérlek részére az igaz-
gatóság igen helyes beosztást esz-
közölt a három napos Heyman
szinkör előadásokra és kéri a t.
bérleket, hogy e bérletjegyeket a
színházi pénztárban átvenni szí-
veskedjenek.

— **Szombat és vasárnap délutá-
ni előadás.** Az állandó nagy siker
mellett előadott Muzsikus Ferkó
szombat délután a színházban fog
színpadkerülni ugyanazon szerep-
osztásban, mint ahogy eddig ment
az. Vasárnap délután Kálmán Im-
re kiváló operettje a Csárdáskir-
álynő lesz műsoron ugyancsak a
színházban. A Csárdáskirálynő
címszerepét Aggházy Melinda ját-
szi, kinek ez egyik forsz szerepe.
Kivüle T. Pogány Janka, Tompa,
Gróf, Kornai és Stoll jutottak az
ismert jó szerepekhez. A délutáni
előadások mindenkor fél 4-kor kez-
dődnek.

— **Délbáb vigjáték premier** a
Heyman szinkörben lesz.

A filharmonikusok nov. 13-iki műsoráról

Bizet Gy.: „L'Arlesienne” szvitje

„L'Arlesienne” a cime Daudet Al-
fonz, a világhírű francia romancier a
provençabeli Arles-ban lezajló drá-
májának, melyhez Bizet közzenét,
melodramatikus muzsikát, táncokat
és kórusokat összesen 25 zeneszá-
mot komponált. A kis dráma sikere
nem volt tartós, ellenben annak ze-
nei aláfestése annyira tetszett, hogy
Bizet elhatározta, hogy a legsikerül-
tebb piéceket két szvitben foglalja
össze, s ily formában biztosítsa azo-
kat az utónemzedéknek.

A dráma bevezetője gyanánt szol-
gáló „Prélude” elsőként unisono fel-
hangzó, indulószerű témája négy-
ben mindig eltérő harmonizációval
és figurációkkal szerepel, mely me-
tamorfózisok a szerző ritka inven-
ciójáról, illetve erős variálni tudásá-
ról tanuskodnak. A következő:
„Intermezzo” feliratot viselő c-moll
menüett frissen és vidáman lejt tova
és a szaxofon egy bájos „kantabi-
lé”-ja után ismétlődik.

Az „Adagietto”-ban egy hangio-
gós vonósnégyes által előadott egy-
szerű, bensőséges téma csendül fel.
A „Carillon” nevet viselő finále a
harangjáték három hangjára van fel-
építve, mely hangokat szerző a ha-
rangjáték tartama alatt ugyszólván
szakadatlanul a kürt által mindig
újabb harmonizációval és ellenpon-
tozattal ékesítve tolmácsoltat. Ez
zenei élcnek, hangokból szőtt szel-
lemes tréfának nevezhető, mely oly
pikánsan és hatásosan van megalko-
tva, hogy mindenkor teljes érdek-
lődsre számíthat. Az igazi költé-
szennek mennyi üde illata árad fe-
lénk ezen zeneszámokból. Az sem
érdektelen jelenség, hogy Daudet
színművében a főszereplő, illetve a
dráma hősnője, a csábító arles-i lány
egyaláltal nem jelenik meg a színen,
hanem mindig csak említés tétetik
felőle, de ő láthatatlanul szövi az
események szálait és mindvégig csak
a távolból vezeti a cselekmény me-
nelét.

A drámai hangulatu s tragikus
végű „italusi idyl” tartalma röviden:
Egy fiatal bérlek, Fréderi beleszeret
egy szép, de könnyűvérű arles-i
leányba. A fiu anyja egy kiterjedt
majorság birtokosa. Fréderi már nagy-
ban készül a lakadalom megtartására,
midőn megtudja, hogy szerelmese
hűtlen hozzá és már hosszabb idő-
óta egy csikós szeretője. Ekkor Fré-
deri lemondana szerelmeséről, de
ehhez nincs elég önmegtagadó lelki
ereje. A fiut környezete vigasztalni
igyekszik s szeretné Fréderi érdeklő-
dését a falu egy másik szépére, a
vidám Vivette re ráterelni, mivel Fré-
deri a malomban ifjúkori játszótárs-
ként együtt nőtt fel. Fréderivel azon-
ban régi kedvesét a világon senki és
semmi nem képes feledtetni, a leány
képe állandóan lelki szemei előtt le-
beg s szeretőjének elvesztése felett
érezett fájdalmát nem tudja magába
fojtani. Mialatt a háznépe s a szom-
szédok Szent-Egidiusz ünnepét ülik,
azalatt Fréderi észrevetlenül felmá-
szik a szénapadlász tetejére, honnan
leugorva, halálát leli.

Guttman Miklós

A filharmonikusok nov. 13-iki hang-
versenyére a jegyeket Vidor könyv-
kereskedésében (Bd. Reg. Ferd. 2.)
árusítják 120—30 leiert. Ugyanott
jelentkeznek a tagok.

x Akar Ön szórakozni? Ha igen,
akkor iratkozzon be a Hegedüs
hirlapiroda zenemű kölcsön kotta-
tárába, mert ott minden sláger
kotta meg van.

Sportankét Jacob prefektusnál

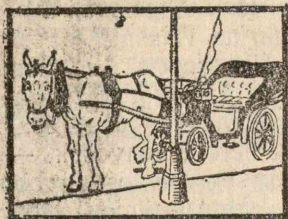
Jacob József prefektus, a nagyvárad sportkerület elnöke tegnap este 9 órára megbeszélésre hívta egybe a várad egyesületnek vezető tagjait. Az ankét azonban a prefektus gyöngélkedése miatt elmaradt és ma este lesz megtartva.

A mai értekezlet különösen fontos jelentősége az, hogy hír szerint ezen fogják megejteni a jelöléseket a szövetség új tisztikarára.

A rendőrség a bérkocsisok tulakodásai ellen

A nagyvárad államrendőrséghez egyre sürűbben érkeznek panaszok és följelentések bérkocsisok ellen. A rendőrség végül melegezte ezeket a panaszokat és Horváth József rendőrigazgató, aki már egyszer példás rendet teremtett a bérkocsis társaság között, most újra kezébe vette ennek a kérdésnek a rendezését.

Horváth igazgató mindenekelőtt magához kérte a bérkocsisipartársulat elnökségét, a kikkel megbeszélte azokat a rendszabályokat, amelyek életbeléptetésével a mai anomáliák teljesen megszüntethetők.

A rendőrigazgató ezután sorra maga elé kérte azokat a bérkocsis segédek, akik ellen maguk a gazdák is komoly kifogásokat emeltek.

Harminc-negyven jól ismert bérkocsis várakozott Horváth igazgató, hogy amelyikük el egyenkint vont felelősségre különböző szabálytalanságokért.

A jövőre vonatkozóan pedig csupán annyit — fejezte be az oktatást Horváth rendőrigazgató, hogy amelyikük ellen a legcsekélyebb kifogás fog felmerülni, annak hajtási igazolványát végérvényesen be fogjuk vonni.

Kijelentette még Horváth rendőrigazgató, hogy a standokon ujjában ismét botrányos állapotok uralkodnak, egyik-másik bérkocsis trágár kiszólásaitól hangos az egész környék. A rendőrség persze nem fogja ölbetett kézzel nézni tovább ezeket a dolgokat sem és kellő szigorral újra példás rendet jövekszik teremteni a kissé szabadjára hagyott bérkocsisok között.

Mindenben csak helyeselhetjük a rendőrigazgató intézkedéseit, mert hozzánk is számosan fordulnak védelemért bérkocsisok gorombaságaival szemben.

Bejelentette öngyilkosságát egy szerelmes cipészsegéd

Ma reggel egy feldult arcú, fiatal nő jelent meg a bűnügyi osztályon. Kezében összegyűrt levelet szorongatott. Kétségbeesetten ment egyik szobából a másikba, végre Borodi komiszárushoz nyitott be:

— Kapitány ur, az istenért segítsen rajtam, a vőlegényem elpusztította magát.

Borodi — aki már edzve van ilyesmire — igyekezett megnyugtani az elkeseredett leányt:

— No talán mégsem kell mindjárt a legrosszabbra gondolni.

A leány válasz helyett átnyújtotta a levelet, amelyre az alábbi kuszt sorok voltak ceruzával ráírva:

Szeretett Arankám! Saját kezébe.

Szeretett drága Arankám!

Mikor ezt a levelet olvasod, lehet, hogy én már végeztem

magammal, mert nem bírom ezt az életet, nem tudom elviselni, hogy te is szenvedj értem. Anyira szeretlek, hogy inkább véget vetek az életemnek, hálha nekem jobb sorsod lesz. Inkább haljak meg én ha nem sikerül együtt élnünk Boldog, Drága Egyetlen Aranka. Az életben nő nem szerettem mint téged, most ha levelem olvasod ne sir csak a fényképed te messék el velem.

Isten segéljen, hogy olyan jó és finom lelkű ember akagy és úgy szeresd csokolak utódjára a tesirig szerető Miskád Ha meghaltam, csokolj meg, ne utálj.

Most már Borodi is komolyabban kezdett érdeklődni. Kérdéseire a leány előadta, hogy Pongrácz Arankának hívják és házvezetőnő a Kálmán Oszkár igazgatóéknál a

Str. Oltenia (Csengeri-utcában.) A vőlegénye — aki a fenti levelet írta — Kirschner Miksa, cipész-mesterséget folytat. Egy éve ismerik egymást és boldogságukat mi sem zavarta tegnapig. Az este is együtt voltak. A Miska — így mondja a lány — hajnali négy órakor vált el tőlem. Hat órakor megjött a levél. Egy szurtos képű gyerek hozta. Elrohantam a lakására a Kommendás-utca 2. szám alá. Nem találtam. Onnan a Reismanekhoz mentem, ahonnan munkát kapott a Miska. Ott se tudtak felőle semmit sem.

A rendőrség nyomban meglelte az intézkedéseket a romantikára hajlamos, szerelmesszívű szuster felkutatására. Nem lehetetlen, hogy Kirschner Miksa, mire ráakadnak, már bucsút mondott ennek a cudar életnek.

A Kereskedelmi Csarnok akciója a Lotru-vámiroda ellen

Az Estilap cikkének visszhangja — Zlatescu vámfőnök vizsgálatot indított

Az Estilap pár hét előtt részletes tudósításban számolt be arról, hogy „Lotru” vámirodától — a felmerült panaszok alapján — megvonták a transitó-vámkezelés jogát.

Cikkünk hatása alatt a várad kereskedők most már nyíltan hangoztatni kezdték régi és új panaszait a „Lotru” ellen azért, mert a postai vámcsomagok kezeléséért elviselhetetlenül magas díjakat számolt.

E panaszok következtében a Kereskedelmi Csarnok Zlatescu vámfőnökhöz fordult. A vámfőnök Manu Mihályt, a

postavám főnökét bizta meg a vizsgálat lefolytatásával. Manu főnök pedig bevonta a vizsgálatba Fried János dr-t, a Csarnok főtitkárát.

A vámfőnök és a főtitkár abban állapodtak meg, hogy bekérjük az érdekelt kereskedők számláit, amelyeket a miniszteri rendeletben megszabott tarifa alapján vizsgálnak át. Természetesen minden esetben, ahol túllépést találunk, eljárás fogunk indítani a Lotru ellen.

A Kereskedelmi Csarnok felhívja az érdekelteket, hogy számláikat nyújtsák be a főtitkári irodába.

A cionista kongresszus második napja

A cionista kongresszus tegnap folytatódott ugyancsak nagy érdeklődés mellett. Nuszbaum Sámuel a nagyvárad orth. zsidó hitközség elnöke vezette be a hétfői ülést. Megnyitó beszédében kitért azokra a kötelező feladatokra, amelyek az összszióságra hárulnak Palesztina telepítésének munkájában.

Az általános vitát Weinberger Nándor az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség főtitkára nyitotta meg, amelyben a Nemzeti Otthon felépítését célzó cionista munkát tárgyalták meg a kongresszusnak városunkint kiküldött delegátusai. A különböző szükségesnek mutató propaganda akciók megbeszélése után dr Félix Roserbluth (London) az Executiv tagja összegezte a cionista munka eredményeit. A világszervezet működése dr Félix Rosenbluth szerint kielégítő és Palesztina építése rövidesen átesik mai krízisén.

Dr Nussel Sándor az antisze-

miszta szemüvegen meglátott előadást.

Este a Pro-Palesztina liga tartott a Kereskedelmi Csarnok termében vonzó sikerű előadást. Giszka János, az ismert cionista költő mondott nemes száryalású prologust, Horthyné Csíghy Ella, a kiváló énekesnő számtal valóságos tapsvihart fogadta, amelyből kijutott kísérlőjének Weisz Reskónak is.

Rendkívül tetszettek Ruth Klári szépen csengő versei. Popescu cselőjátékával ragadta meg a közönséget. Traurig Gizi éneke általános tetszést aratott. Glamon vonósnegyesét egy pompás kvar-teti Vomácska, Amigó Anna, Kramer Ödön, Popescu adták elő kifogástalan művészi készséggel. Több kedves szavaltat és zene-szám zárta le a nagyszerű előadást.

Arany ajándéktárgyak KÁLMÁNNÁL!!

Atmeneti kabát 2967
Börkabát Mikádó
Gyermekek télikabát
MENDEL
Reg. Ferdinand (Rakóczy)-ut 3

KÖZGAZDASÁG

A vasöntőde alaptőkeemelése

A nagyvárad Vasöntőde és Gépgyár r.-t. legutóbb megtartott rendkívüli közgyűlésén elhatározta, hogy hat milliónyi alaptőkéjét 20 millió leire emeli fel. Ez egyidejűleg a cég elnevezését „Phöbus” Vasöntőde és Gépgyár R.-T.-ra változtatták.

Német gyárak képviselői keresnek Nagyváradon

Nagyvárad közgazdasági életének faktori. — elsősorban a Csarnok — évek óta hangoztatják, hogy a város nagykereskedőinek főleg a külkereskedelmi forgalom lebonyolítására kell törekednie. Ezért igyekezett a Csarnok a várad nagykereskedőiem számára külföldi összeköttetéseket szerezni.

Ennek az igyekezetnek egyik eredménye az, hogy a tegnap Váradra érkezett lovag erényi Ullmann Antal dr. a Pesti Lloyd-társulat titkára. — aki ugyancsak főtitkári szerepet tölt be a Magyar-Német Kereskedelmi Kamaránál is — nagyszámu értékes összeköttetést hozott magával német gyárak részéről, amelyek Romániában képviselőlet keresnek. Csipke, bársony, selyem, félse-lyem és más iparcikkek elhelyezéséről van szó.

Lovag erényi Ullmann Antal dr holnap este 7 órától fogva a Csarnok helyiségében részletes felvilágosítást nyújt az érdeklődő kereskedőknek.

Ezüst díszlámpák KÁLMÁNNÁL 2

Tizennégy világnév Nagyváradon

Egész Nagyváradon, a társadalom minden kulturrétegében nagy-nagy örömet keltett az a hirdetés, mely azt hozza tudomásul, hogy

a szezonban a nagyvárad hangversenytermek pódiumán 14 világhíresség áll a közönség elé.

Olyan nagyszabású vállalkozás ez, amelyre ebben a városban sohasem volt példa. De ismerni kell ennek a különös városnak a közönségét, mely megbecsül minden igazi vállalkozást, mely igazi értékeket produkál.

Am halljuk a neveket, amelyek mellől bátorsággal el lehet hagyni ezuttal az összes jelzőket, mert ezek a nevek maguktól ragyognak:

Rossé kvartett.

Steiner Ferenc kamaramenes, a bécsi Csász. Opera tagja.

Joan Manen párisi hegedűművész.

Bokor Judith csellista.

Bazilidesz Mária a budapesti m. kir. Opera alténésznője.

Albertini Ferrari. Róma legújabbban felfedezett hegedűcsodája.

Waldbauer-Kerpely vonósnégyes.

Vecsey Ferenc.

A drezdai négyes.

Helge Lindberg baritonista.

Enescu

Bartók Béla.

Karinthy Frigyes szerzőjette és még egy attrakció, amelyről későbbben számolunk be.

Aki ezt a műsort összeállította, valószínűnek tartjuk, nem becsülte túl Nagyvárad kulturigényét. A világ fejlődik és egészen bizonyos, hogy újabb rétegek is hozzákapcsolódnak majd a koncert-publikumhoz, akik felismerik, hogy a világ szívének a dobbanásából jut hozzánk egy-két lüktetés, amikor a művészetek arisztokratáit láthatjuk ebben a városban ritka vendégül.

Kitűnő asztali bor
1 liter

továbbra is

18.— lei

Vasile Conta (Halász)-utca 43.

**Mechanikai
és gépjavitó üzemi**

Vállalom gépek precíz javítását

Bedekovich

Iosif Vulcan (Nagy Sándor)-u. 17.

Gramofonok szakszerű javítása

Razzia a kültekli éjszakában

Szombaton este nagyszabású razzia volt. A nehéz rendőrszámok ezuttal nem a sima aszfalton kopogtak végig, sem a tükröfényes kávéházak irrisz volt parkettjén zavarták meg a charleston-t; a csillogó rendőrszurotyok, messzi a város zajától, künn a perifériákon villantak meg fátyla lobogásában és az autó reflektorának vakító fényében. A razzia, amely nagyszerű terv szerint folyt le, kitűnően sikerült. De mégis volt egy hiba. Marcus István rendőrprefektus elmulasztotta a városi tanács néhány tagját meginvitálni. Az urak legálább maguk is látták volna, hogy mit jelent messze a városból — koromsötét éjszakában — a száz meg száz apró házikö között botorkálni, bukdácsolni keresztül méteres árkokon, a nyomor bomlasztó levegőjében...

Marcus prefektus, Horváth igazgató és az »Estilap« munkatársa este tíz órakor érkezett meg a rendőrségre, ahol a razzia rendelt tisztviselők katonás pontossággal várakoztak. A kapu előtt hatszemélyes nagy luxusautó. Már helyet is foglalnak a bőrülésen a rendőrkapitányok és a néptelen téren keresztül rohanak tovább a Kálvária utcán. A velelencei kapitányság előtt szokatlan élnétség Jóképü bakák beszélgetnek csöndesen a rendőrökkel. Indulnak el a patrulok a város különböző pontjaira. Barbat kapitány, kerületi főnök szobája, mint valami főhadiszállás. A prefektus egymásután adja ki a parancsot.

A patrulok megindulnak és mi is elhelyezkedünk a várakozó autókban és Marcus prefektussal, Horváth igazgatóval és Bejan kapitánnyal most már egész komolyan neki vágunk az éjszakának. Egy rendőrmesternek, két fátylas rendőrnek is szorítunk magunk mellett helyet.

Az autó, a kolozsvári vámon túl egy dűledező viskó mellett áll meg először. Hogy itt ebben a megdöbbenő bűzben emberek laknának, szinte hihetetlen. A rendőrök, akik már jól ismerik a járást, bátran mennek előre. Bejanyunk a fészek ajtaján, semmi emberi nyom. Kihalt, üres minden. Most a pincegádon ereszkedünk le. Egy ajtó állja utunkat. A réseken keresztül mécses halvány fénye dereng.

Kopogunk.

— Ki az? Mit akarnak? szól ki egy táradt, álmos hang.

— A rendőrség van itt, gyűjtésnek világot.

Belépünk: orrfacsarintó bűz.

A nedves téglákon egy köteg szalma, rajta négy felnőt férfi és nő és vagy tíz-tizen két apró gyermek.

Ijedten, szinte megrémülten bámulnak ránk Amíg az igazolványaikat előkotorásszák, megtudjuk, hogy két favágócsalád ez az oda, ahonnan az állat is menekülne. Hamarosan otthagytuk őket.

Most egy szemközti épületbe nyitunk be. Vig harmónika szó. Az asztalon üres flakák. Pohár, az nincs. Szájáról-szájra jár az üveg. Egy család, apa, fiu, munkába jár, egyszerű napszámos emberek. Szombat este van, aztán jól esik egy kis ital. Ennyi az egész. Hétfőn hajnalban kezdődik a robot elülről.

A szomszéd házban csak nehezen nyitják az ajtót.

— Mit akarnak, szól ki egy rekedtes férfihang. Lámpát gyújtanak és most olyan megkapó látvány következik, amelynek váráza alól alig bírunk szabadulni.

A konyhában, amely egyben a szoba is, lámpással kezében egy hálókis asszony. Az ágyon egy ötven év körüli férfi csupasz keze lóg le a takaró alól. Az ágy végében egy ragyogó kék szemű, arany szőkehajú kis csöppesség vizsgál bennünket és ijedten hol az apja, hol meg az anyja tekintetét igyekszik elkapni. Mindnyáján egyet gondolunk és rögtön meg is kérdezzük:

— Kié ez a gyönyörű gyermek?

— Hát kié volna — mondja sértődötten az asszony, a miénk — és már kapja is ölbe a kislányt, aki puha karjaival, nagy szeretettel csüng az édesanyja nyakán.

— Ez a tizennegyedik — vágja ki most büszkén az asszony, de a világ minden kincséért nem adnám oda.

A zsebünkbe nyulnak.

Köszönd meg szépen anyádom tanítja az édesanyja és a kislány gömbölyű tenyerével kedvesen integet felénk.

Most néhány veszélyesebb hely következik. Ismét lebujok, tolvajok tanyája. A két autó reflektoráival világítjuk meg a házat és az ajtóhoz a revolver csőve tapad hozzá. A fogadtatás természetesen nem a legbarátságosabb és állandóan jobbra-balra kell tekintenünk, nehogy valaki hátulról, oroszva üssön le bennünket.

Már jóval elmúlt éjféli, amikor visszatérünk a kapitányságra, ahol Cinca kapitány kihallgatja a razzian elfogott gyanús clemeket.

Áll a sarkó...

Egy váradai uriaszony emléke

Tragikus halálának körülményeit még ma is titok fedi. Egy gyászos reggelen nem ébredt fel többé Várad Miklósné és aludt, aludt, ötödiknapon keresztül, míglen az örökkévaló álmomba nem merült. Luminál öltö-e meg, amit fejtájás ellen néha szedett, vagy agyvérzés — ez a manapság oly divatos halálm — senki sem tudja és úgy látszik, nem is fogja megtudni soha...

A Dorobantilor (Rulikovszky)-uti izraelita temetőben hóhéhr márványsarkó jelzi, hogy ott nyugszik Várad Miklósné, született Berger Mici. Az új sarkóvet most avatták fel a rokonok és ismerősök részvevő jelenlétében. Dr. Kecse-

méti Lipót főrabbi gyönyörű beszédét megkönyyezte mindenki, s a sarkó alatt, a fekete földben, Várad Miklósné csak aludt tovább...

MOZI

— Apolló mozgósínház. Az Apolló mozgósínház igazgatósága szenzációs kettős műsorral kedveskedik közönségének és pedig ezuttal a közönség legdéldegettebb kedvenceit, Harry Piel és a népszerű komikuspárt, Pattot és Patachont mutatja be egy műsor keretében. Harry Piel, a „Gyorsabb, mint a halál” c. filmjében fogja hajmeresztő mutatványival elkaprátzni a nézőt, Pat és Patachon pedig mint „Nevető örökösök” fognak felejtethetetlenül vidám órákat szerezni. A kettős műsor 10—15—20 és 25 leies helyárrakkal megy.

— Zola Emil világhírű regénye, „Nana” látható ma, kedden, a Dorian-filmszínházban. A 9 felvonásos monumentális film a múlt század második felében játszódik. Le és a francia főváros előkelő és gazdag társadalmának piszkos üzleteit, szeretteit és botrányait tárja fel a nézők előtt. A nagyszerű Werner Krauss, a szép Jean Angelo és a bájos Katharina Hasling játszik a film főszerepeit. Az előadások 5, 7 és 9 órakor kezdődnek. Kedvezményes és szabadjegyek nem érvényesek. — Jön: Henny Porten legnagyobb siker aratott filme „Domxely grófinő”.

x Vizum, gyorsan, pontosan a Hegedüs Hirlapirodában. — Telefon 458.

Cirkusz hercegnő

Kálmán Imre nagysikerű operettjének

költái kaphatók

már. Komplet magyar szöveggel 2 füzet 250 lei, 3 nagysikerű dal az operettből: En édes drága férjem Iván 24 lei, A szép kis cirkusztancosnők 24 lei, Búslini van még idő 24 lei. Német kiadás 420 lei. Kapható a

Hegedüs Hirlapirodában

Apolló mozgósínház

Ma, kedden először kettős műsor

Harry Piel

a „Gyorsabb, mint a halál” című szenzációs kalandorfilmben és

Pat és Patachon

a „Nevető örökösök” című kacagtató vígjátékban

10, 15, 20 és 25 leies helyárrakkal

A tank és egy Gorkij regény

Egy külföldi képeslapban tank kapaszkodók erdőtisztítás domb oldalán fölfelé, hosszú uszályal. Kidöntött fatörzsek meztelenre galyazott tömbjeit vontatja. Kétes érzések támadnak az emberben önkéntelenül, látva a tankot, a háboru kegyetlen páncélos vitézét, a természetes szolgálatában. A tank épít. Nehéz csizmáján peng az ott felejtett sarkantyú, de ingujjra vetkezve izzad egyetemes emberi cél, a béke érdekében. A páncélja ott csillog egy arzenálban és fegyvereit tiz szolgálója a rozsdától és fényesíti, míg ő hordja a téglát a béke pompás palotájához.

Szemnek nagyon tetszetős ez a napolyi panorama. De a csöndesen pipázó kráter mélyén forlyogó indulat durva képet rajzol a jövőbe látó objektivitás lemezen. Miért épít a tank, amelynek rendeltetése a rombolás? Miért nem semmisíti meg fegyvereit és vertetett, mint őszinte barát a hábagyótt titkokat? Épít, hogy legyen mit lerombolnia? Ez logikus. Az egész életünk következetes logikátlanságának ez a logikája. Építeni és rombolni. Ezt tanítja Gorkij a regényében.

Az életet mi akropoliszi romjából ismerjük. Dicső kulturák és csodás gazdagságok tutan-kamenii törmelékeiből. Termes építményeket hagyunk magunk után, miket elkoplat a sivatag szele. Amelyek emléknymainál bármész utazók és szakemberek szemlencséiben elevenedünk újra, hamisan rekonstruálva.

Minden kultura, gazdagság és erő pengeti a sarkantyút, a pusztulás hegedűjét. Mint a tank. Mint Gorgyjejev Ignác, a gorkiji regényhős.

Dúsgazdag és roppant energia. Vagyona nőttön nő, mint vágya egy iu utód után, akivel élete művét betetőzné. Hajóinak száma szaporodik és gögösen vontatják a gözösök Gorgyjejev élete művét a megsemmisülés felé.

— Mit ér az aranyhegy — sokpankodik, ha nincs aki élvezze, ha nincs aki életet, értelmet adjon neki?

És végre megszületik Foma. Megszületik a cél, a testbe öltött apai vágy, az építőmunkában fogamzott rombolás, a gazdagságnak, kulturának, az emberi fajtáknak, az életnek, az élet folytonosságának groteszk szimbóluma.

Foma nem tudja folytatni apja művét és kevés ahhoz is, hogy élvezni tudja a nagy vagyont. A Gorgyjejev-család teremto hivatása elérte csúcsát apjában s ő már csak a lejtőre jutott. A szelekció törvénye megacélosodott Gorgyjejev Ignácban, aki elpattanásig hajlított energiáját, mint minden géniusz, ha politikai szónoklatok relatív értékeiben, vagy mozartii szimfóniákban terebélyeskedik is ki egy családja száraz ágai közül. Foma, a forrongó Oroszország, a mormogó elégedetlenség, a tehetetlenségből rugaszkodó destrukció, az építőerő dekadens fia. Világtörvény szankció. Széjjelszórja a rockefelleri kincseket. Azt hiszi, hogy megtorolja az apák igazságtalanságait és bűneit. Mert valami magyarázat mégis csak szükséges a tehetetlenség leleplezésére.

Foma a pénz. Tragédiájának montblankján visszautasítja a nő, akit szeret, aki mindenkié volt

már az állatorvostól a polgármesterig. Csak ő nem ölelheti át. Mert ő Pénz, az erejüktől fosztott tömegek megaláztatásának hatalmi jelvénye, amelytől eltorzul az anyák szíve, a nő erénye, a boldogság forrása.

Foma elzúlik. Iszik, dorbézol. Körülötte építik a házukat más

nevű Gorgyjejev vággyal a Fomák után. A testi ereje sem olyan félelmetes már. Legyűrű könnyedén szövetséges kereskedők, akiket megtámad igazságérzetének tudatában. De valójában kétségbe esve. Mert igazság nincs. Erő van, hatalom van, cinizmus van és mérhetetlen önzés, amely égő

pompában lobban fel, mikor már nincs több hely a béke palotájában, kincsek számára.

Foma az örök nyugtalanság fáradt szelleme Amikor kifordul a korcsmából és részegen dől tivornyái helyének ajtóféltájához, olyan, mint a Capitolium, amelynek lábainál épül az új Róma. (m. i.)

Reinitz újból a bíróság elé kerül

A meggyilkolt Rozmaring Jenő öreg édesapja hat éve gyűjti a bizonyítékokat Reinitz ellen s most Váradon sürgeti a vádirat kiadását

A targul-ocnai sóbánya kapuja előtt áll Reinitz Jakab, az örökös rabságra ítélt szatmári tömeggyilkos, görnyedt vállaira ránehezednek a megszámlálhatatlan esztendő, amelyeknek hátralevő napjait nap-tól, világosságtól elzárva fog eltölteni, megnyílik előtte a bánya tárnája, leereszkedik a mélységbe, a halál előszobájába, ahonnan talán soha-soha nem tér vissza. Közvetett bizonyítékok alapján ítélték el a titokzatos szentéletű szakállas zsidót, akit hét halálba küldött áldozata hozzátartozóinak átka kísér az élőhalottak birodalmába. És a hozzátartozók lelke az ítélet nem hoz megnyugvást. Tovább kutatnak, nyomoznak és mindegyik százszoros halált kíván a gyilkos fejére, aki dacosan, konokul áll szemben vádlóival és még ma is, mikor az ő élete sorsát örökre megpecsételte az ítélet, elszántan hangoztatja ártatlanságát.

Reinitz áldozatainak egyike, a fiatal Rosmaring Jenő erdödi kereskedő volt, akit 1920 június 30-án a reszegepiskolti határban küldött a másvilágra cinkostársaival.

A Rozmaring-gyilkosság

ügye mind a mai napig nem kerülhetett főtárgyalásra, mert bár a szatmári királyi ügyész

az összegyűjtött bizonyítékok alapján elkészítette a vádiratot, egy nemrégiben a szatmári ügyészséghez kinevezett regáti vizsgálóbíró nem látta elég alaposnak a bizonyítékokat

arra, hogy Reinitzot ezért a gyilkosságért is felelősségre lehessen vonni. És az áldozat hozzátartozói nem nyugosznak belel ebbe a döntésbe. Tovább járják a bíróság útját, bizonyítékokat bizonyítékokra halmoznak, most már azért is fontos számukra Reinitz bűnösségének megállapítása, mert vagyonjogi követelésüket Reinitz egyedüli látható vagyonára, a szatmári Szamos partján álló házra akarják bekebelezni, és ítélet nélkül erre nem kerülhet sor.

A meggyilkolt fia apja, Rozmaring Márton hat esztendeje, fia eltűnésének első pillanatától kezdve emberfeletti erővel gyűjti a bizonyítékokat, logikai összefüggéssel sorakoztatja fel a vád minden adatát, tanukat állít a bíróság elé és e pillanatban

a nagyváradi ítélőtáblánál igyekszik igazának érvényét szerezni.

Egy hajlott hátú, összes, hosszú szakálu zsidó ember alakja tűnt fel hétfőn délben a nagyváradi tábla folyosóján s dr Lévai Béla ügyvéd kíséretében jelentkezett kihallgatásra a tábla elnökénél. Az ősz Rozmaring Márkusz megfellebbezte a szatmári vizsgálóbíró döntését és bizik abban, hogy bizonyítékok sulya alatt a tábla mégis csak elrendeli Reinitz ellen a vádirat kiadását. A szerencsétlen öreg ember, akit minden apai fájdalommal tul fiának meggyilkolása vagyoniag is teljesen tönkretett, szívosan követeli a maga számára a bírói elégtételt. Valóságos regénnyé dagadnak kezében a hat esztendő óta gyűjtött bizonyítékok és kérésünkre hosszas, aprólékos részletességgel mondja el fia meggyilkolásának történetét, a gyilkos kiderítésének fárasztó munkáját.

UTAZÁS VÁRADRÓL A HALÁLBA

— 1920 július 28-án Szatmáron voltam 23 esztendősen Jenő fiammal — kezd elbeszélését az öreg Rozmaring. Abban az időben mindenki valutázással foglalkozott, elküldtem hát én is a fiamat, aki nagyon ügyes kereskedő volt, 187 ezer koronával Nagyváradra, hogy vásároljon itt dollárokat... A fiut kikísértem az állomásra, megállapodtunk, hogy 30-án, péntek reggel otthon lesz. Ennek a pénteki napnak, amelyik már csak azért is emlékezetes, mert egy bőjt nap utáni nap volt, fontos szerepe van

Reinitz bűnösségének megállapításánál. Pénteken vártam haza a fiamat, nem jött. Szombaton sem jött meg, nyugtalankodni kezdtem és egy hét múlva bementem Szatmárra érdeklődni a fiam után. A szatmári piacon találkoztam Wohl Herman szatmári kereskedővel, aki régi ismerősöm. Elmondtam neki, hogy a fiamat keresem, aki 187 ezer koronával egy hét előtt Váradra utazott. Ez a kereskedő elmondotta, hogy Nagyváradról jött, a fiammal együtt utazott vissza. A fiu második osztályon utazott egy másik zsidó emberrel, akinek gondozott vörös szakáll volt. Beszéltem is a fiuval, aki azonban a szakálás emberrel diszkrét beszélgetésbe mélyedt. A fiu kíséreléssel Nagyváradra leszállt a vonatról.

— Ez volt

az első nyom,

amelyen elindultam a fiam után — folytatja az öreg. Azonnal vonatra ültem, átmentem Nagyváradra, ahol egy kőser vendéglőben megtudtam, hogy a fiam pénteken délben ott ebédelt, nagyon sietett és a vendéglősnek azt mondotta, hogy Magyarországra megy egy nagyobb üzlet lebonyolítása céljából. Öt hónapon keresztül össze-vissza kutattam, Magyarországon, Csehszlovákiában, Bukarestben, a fiam után, de sehol semmi nyomot nem találtam. 1920 novemberében táviratot kaptam a nagyváradiai Kaufmann Ignác és fia cégtől, akikkel üzleti összeköttetésben állottam és így tudtak fiam eltűnéséről, hogy azonnal jöjjen hozzájuk felvilágosítást tudnak adni fiam eltűnéséről. Gvorsan átmentem Nagyváradra, ahova kora hajnalban érkeztem meg és egyenesen Kaufmann lakására mentem, bekopogtattam hozzá az ablakon, felébredtek s az ablaknál Kaufmann közölte velem, hogy

Reszegepiskolton találtak egy halottat, azt hiszik, hogy az eltűnt fiam holtteste.

Fiakkeren azonnal kiutaztam Reszegepiskoltra. Elmentem a csendőrségre, ahol felmutatták előttem a halott egy néhány ruhadarabját, zsebkést, cipőt, inget, a cidáklit, amit magam vettem neki.

Mikor megpillantottam a tárgyakat: összeroskadtam.

A fiam ruhadarabjai voltak ezek. Testileg, lelkileg összetörve tértem be Reszegepiskolton Katz nevű korcsmároshoz, aki elmondotta nekem, hogy egy Amerikából hazatért dinnecsősz, akit Oláh Jánosnak hívnak, hetekkel ezelőtt egy kicsit ittasan azzal állított elé, hogy valami nagy dolgot szeretne elmondani, mert könnyíteni akar a lelkén.

A DINNYECSŐSZ TITKA

— A dinnyecsősz aztán elmondotta, hogy egy pénteki napon kijött hozzá a dinnyeföldre két zsidó ember. Egy fiatal és egy idősebb, akinek vöröses szakálla volt. Az idősebb ember megkérte, engedje meg, hogy a fiatal ember lepihenjen a kunyhójában, mert nagyon fáradt. Ő ezt meg is engedte. Ez délután két órakerült történt. A fiatal ember rögtön el is aludt, erre az idősebb, mikor a fiu már mélyen aludt, félrevonta a dinnyecsősz, zsebéből egy csomó dollárt vett elő és így szólott hozzá:

— Nézzé, adok magának 500 dollárt, itt van egy élesre fent kés, vágja el ennek a gazembernek (és itt a fiura mutatott) a nyakát. Ez a gazember most jött Amerikából, tele van román pénzzel, magyar pénzzel és el akar szökni. Az utolsó pillanatban aztán a szakállas zsidóhoz fordultam mondtam neki, hogy én nem tudok gyilkolni, de van itt egy Zajti nevű csősz, aki pénzért biztosan megfogja tenni. Én össze is hoztam Zajtival, azután felkelettettem a fiatal embert és tölem elmentek.

— Katz elbeszélése után — mondtotta tovább az öreg Rozmaring — rögtön a csendőrségre idéztettem Oláh Jánost, aki

egy nappal később ott a csendőrségen felakasztotta magát.

Később a piskolti zsidó templomban egy Gerendás nevű zsidó elmondotta, hogy Zajti nevű csősznél két Doxa zseborát látott. — Eszembe jutott, hogy a fiamnak is ilyen órája volt, hamar a csendőrségre mentem és beidéztettem Zajtót. Azt be is hozták és

nála megtaláltam a fiam óráját.

Most már kétségtelen volt előttem, hogy a fiamnak a gyilkosa. A csendőrségen kifejezést is adtam ennek a gyanumnak. Zajtót letartóztatták fiával együtt bekísérték Szatmárra.

— Hogy itt mi történhetett, az még ma is titok előttem, mert

egy nappal később Zajti és a fia átszöktek Magyarországra, sőt a szatmári ügyészségről a bűnjelként lefoglalt Doxa óra is eltűnt.

Akkor még Reinitz szabadlábon volt. Senki sem gondolt arra, hogy ő lehet a gyilkos. Én a vörös szakállú zsidót kerestem tovább. És egy véletlen vezetett rá, hogy

a fekete szakállú Reinitz olykor vörösre festette szakállát.

Akkor már Reinitz le volt tartóztatva. Mikor egy napon bementem Orosz nevű szatmári órászedőhöz, aki elmondotta nekem, hogy egy alkalommal bent volt nála az üzletben egy vörös szakállú zsidó ember, akiben ugyancsak az üzletben tartózkodó Hirsch nevű szatmárhegyi zsidó egy hajdunánási ismerősét vélte felismerni. Üdvözölte is az illetőt.

— Solem alechem Moise!

— Én nem vagyok Moise — felelte sértődötten a vörös szakállú ember — én Reinitz Jakab vagyok.

Ez a Hirsch nevű ember a bíróság előtt is vallomást tett a vörös szakállas emberrel való találkozásáról.

REINITZ VAGYONA

— A legfontosabb bizonyíték pedig kezemben az volt, hogy Reinitz szatmári szállásadója 1920-ban egy Gottlieb nevű vendéglős elmondotta, hogy Reinitz 1920-ban koldus szegényen került Szatmárra és fiam meggyilkolása után közvetlenül vásárolta a szatmári házat. Érmihályfalván Teitelbaum nevű korcsmárosnál, ahol Reinitz Schwartz Jakab néven lakott, fiam meggyilkolását követő napon ott felejtett egy zsebnotezt, amit később megtaláltunk és amelyből kétségtelenül kiderült, hogy az ál-

litológos Schwartz Jakab nem volt más, mint Reinitz Jakab.

— Ezeket a bizonyítékokat gyűjtöttem össze — fejezte be elbeszélését az öreg Rozmaring Jakab. Minden lépésemet hatóság asszisztencia kísérte. Mindenről hivatalos feljegyzés van. És a mai napig nem sikerült még elérnem, hogy Reinitz ellen kiadják a vádiratot. De remélem, hogy most végre ez is megfog történni és lezárkott, összetört atyai lelkemre vigasztalást fog hozni, hogy a gaz gyilkost ártatlan fiam haláláért felelősségre fogják vonni.

... A szegény összetört öreg zsidó teljesen kimerült az elbeszélés alatt, szavaiból kiért, hogy mennyi küzködéssel, fáradsággal szedte össze a bizonyítékokat és építette fel a vádat Reinitz Jakab ellen, akit úgy lehet néhány hét múlva ezért a gyilkosságért is felelősségre fog vonni a szatmári törvényszék.

HÁROMSZÁZÉVES RIPIORTOK
EGY VÁRADI CSALÁD LEVELESLADAJÁBÓL

BINARI MAGYAR ASSZONYOK TATÁR RABSÁGIDÁN

Mostanában ritka ó irásokat bújok. Történeti értékű feljegyzéseket juttatott hozzám a keves figyelem, régi nyomtatványokat, kéziratokat, amiket családi archivumok fenekeken lepelt a por egynehány száz esztendeig. Van köztük a középkort követő fiatal századok több ismeretlen, feltűnő dokumentuma, azt mondhatnám, egy-két remek riport Erdély életének igen komoly óráiról, harcokról, csapásokról, nyomorúságokról. Van azután riappáns emlék Várad török uralom alatt való szenvedéséről, no és pár utelírás, amely primitívségében s a mai időkkel való párhuzamában megragadó.

Ugy érzem, érdemes dolgot mivelek, ha a kezemben levő kedves, drága magyar irások közül megismertetem a Nagyvárad Estilap olvasóinak táborával azokat a minden vonatkozásban szenzációsan ható történelmi emlékeket, amelyek tudománvos értékük mellett a mai ioróiramu napok emberét is megragadják, megdöbbentik; érdeklik. Gonddal válogatok a nagyszerű gyűjteményben s igyekszem, amennyire lehetséges és szükséges a könnyedség kedvéért a hangzengésű, gyönyörű ódon kifejezéseket a nyelv mai formájára transzponálni, anélkül, hogy az adatok hitelességét ezáltal érinteném.

... És így első közleményül álljon itt

BAY MIHÁLY LÁTOGATÁSA
A BESSZARÁBIAI MAGYAR
FALUBAN 1705-BEN.

Bay Mihály uram váradi nemesiség. Diplomata szolgálatot tett II. Rákóczi Ferenc udvarában. A fejedelem Bay Mihályt és Pápay Gáspárt követségbe küldte a Krim tatár kánhoz 1705 telén. Ennek az utnak megkapó részleteit jegyezte fel naplójába Bay Mihály.

Először az indulás. Várad, Nagybánya, Máramarosziget az irány, aztán Kampolung, Jasi s a rendes út. Nincs semmi baj, meg minden mint a karikacsapás. De aztán ahogy a Dnyeper vizén átkeltek, a krimi pusztán kemény szenvedések vártak a lovas magyar urakra. Kegyetlen északarki hideg csapott rájuk s éjjel-nappal trappolván, még csak egy karót se találhattak, aminek melegegkedtek volna.

Kenyérünk, petsenyénk, sajtokunk volt — fakad ki a követ ur keserűen — de csak a szemünknek.

A hideg szél ugyanis csontig fagyasztotta az elemőzsírt, a borunk kővé fagyott az edényben...

— Egyszer az Krymi pusztához nem keresztényhez illendő nyomorúságos uton elbádjadva érkezünk...

— Két hónapig tartott az ut Bakcsiszerájig a tatár khán székhelyére, ahol csodálatos ünnepes pompával történt a magyar követek fogadása.

Hazafelé való utjukban, 1706 március 20-án a Dnyeszter parton drágálatos meglepetés várta a vándorokat. Persze, hogy nem hittek a fülüknek, amikor a nádfedélű viskók közt végimentek s egyszer csak vágatva, mint a szilaj csikók, kerekteju apró fiúcskák futottak át az uton vígan kiabálva:

— Hé te koma há mégy?

A magyar urak megkövültek egy pillanatra, de aztán már öltöbe kapkodtak, boldogan csókolgatták a csöpp legényeket. Megtudták, hogy Besszarábia egyetlen magyar falujába érkeztek. A kis szittyák maguk magyaráztak szaporán mindent, ami hamarjába kellett. A falut Csoburcsinak hívták, a magyarok azonban Cseber-

csiknek meg Csöböröcsöknek nevezték.

Megismerkedtek az előjárókkal s forró vendégszeretettel marasztalták őket a faluban. Apró tudakozódtak, minden írást átvizsgáltak s megállapították, hogy a községet, több más faluval együtt meg

Szent László király telepítette Besszarábiába. Akkerman környékén. A többi falu elpusztult, csak ez az egy maradt abban az időben s a népe megtartotta minden magyar sajtását. Rákóczi küldött nekik papot is, Lippay Istvánt, aki római katolikus hitben nevelte a gyerekeket.

BERETTYÓUFALUI ASSZONYOK TATÁR FOGSÁGBAN

Ráday Pál, akinek az utinaplóját forgatom, szintén a fejedelem követe volt, még pedig nevezetesen misszióval. Utjának célja Nagy Péter orosz cár és XII. Károly svéd király kibékítése volt 1709-ben.

Ment-ment Ráday Pál ur nemes kísérettel. Kisenew felé járt, amely a leírás szerint kis falu volt. Jó lovakkal érkezett Benderbe, onnan Kausany városába, mely tatár főhely vala.

Ügylátszik hamar hire futamodott, hogy milyen előkelő vendég érkezett a városba. Ráday uram éppen levélírással volt elfoglalva, amikor bejött a huszára:

— Nagyjo uramnak alázatosan jelentem, két asszonyszemély van itt Magyarországból?

— Micsoda te?

De már akkor be is dült az ajtón két siró-rívó toprongyos lehnép, azt se lehetett tudni hamarjában ember-e vagy valami el-kárhozott lélek. Odavetették magukat Rákóczi követe elé s sirtak, sirtak, mint a záporosó. A szavuk nagysokára jött meg.

Az egyik asszony a nemes követ mentéjét csókolgatva, zokogta el a panaszát:

— Aranyi Kata vagyok alázatosan könyörgöm, az uram után Kovács Andrásné becsületes berettyóufalui magyar asszony, Kátona Jánost ismeri kegyelmed Debrecenben, az az atyámfia, irastudó ember.

A tatárok 20 esztendeje hoztak el

hazamból, Dod aga tart rabságban.

A másik asszony Jakó Istvánné szintén Berettyóufaluból való nemes asszony, aki egy tatár zászlótartónak a rabja.

Könyörögtek a szerencsétlenek, hogy szabadulásukért tegyen szót a követ a Kánnál és Magyarországon. Szívesen meg is ígerte. Aztán jöttek a többi magyar rabok Fodor Ferencné meg Csonka Péter ötödmagával, mind tatár rabságban sinylöttek s várták szabadulásukat.

Ugyane napon Ráday Pál egy török bég vendége volt. A bég feleségül vett egy asszonyt, aki a biharmegyei Örvendről való Mézáros István leánya volt. Az urát a tatárok levágták s a fiatal gyönyörű asszonyt egy éves kis fiával rabságba hozták. A török főúr beleszeretett a szép magyar parasztemenecskébe s igen boldogok voltak, a bég nagyon gazdag ember, tenyerén hordozta az asszonyt.

Megjelent „A FÖLD” Megjelent

Az Új Kelet szépirodalmi, művészeti és társadalmi folyóiratának nagyvárad sz. Rendkívül gazdag tartalommal, 85 különböző zsidó intézmények és vezető egyéniségek képeivel

3143

Ára 40 lei. Kapható minden újságárusnál

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

Sok pénzt megakarit, ha
fűszer- és csemege-árut
Andru-cégnél
vásárolja be I. C. Bratianu
(Szaniszló)-utca 1. 2919-2

Re-Ro-Rozi!
Az új világsláger 36. - lei.
Kapható
a Hegedüs Hirlapirodában.

Tűzifa és kőszén
szükségét a legutányo-
sabb árban beszerezheti
"SYLVANIA"
tűzi- és széntelepnel
Korla (Báthory)-utca 26.
Telefon: 708. 2921

Gyermekköcsök
ernyők, gumizások,
szakszerű javítások 2868
Szöke Miklós gyermekköcsi
üzemében
Piața Unirii 16,
Saguna Kapucinus-utca sarok.

ASZÓDI
8-féle
zamatú
friss
porköni
kávéval utá-
noztatá-
sok!
27-8-1

**Miért kell
hirdetni?**
Mert reklám nélkül
nincs forgalom
Ha nincs forgalom,
nincs haszon
Tehát a hirdetés
jó tőkebefektetés,
mert jövedelmet jelent

Szőrmecárak
nagy választékban, olcsó árban
Balázs szücsnél
Mihai Viteazul (Nagypiac)-tér 2.
Wechsler-udvar

Vizumot
Telefon **utlevélre**
458 a Hegedüs
Hirlapirodába kérien

APRÓHIRDETÉSEK

Egy szó, 4 lei, vastagabb betű 8 lei. A legkisebb apróhirdetés (10 szóig) 40 lei. Állástkeresőknek 50 % engedmény. »Cim a kiadóban« je zésért külön 10 lej fizetendő. Címek után érdeklődők jegyezzék fel a hirdetés mellett álló kis számot és kérdezősködésnél hivatkozzanak arra

A „Nagyvárad Estilap” apróhirdetéseit mindennap kiragasztjuk a városi hirdetési oszlopokon és táblákon

LEVELEZÉS

ZENEKEDVELŐ. Ha visszatértek, megpróbálhatjuk, talán lesz hozzá kedve Elizke. Üdvözlí Zithidar. 512

ELLA. Mához egy hétre feleiek Önnek. Üdvözlí. 511

CICA. Egész éjjel rólátok álmodtam, nem történt valami? Nagyon szomorú vagyok, sokféle gondom van. Várom már nagyon a leveled. Csókollak T. 510

DRAGA. köszönöm tanácsod, megteszem, amit Bocikádnak ajánlottál... Rövidesen boldog leszok, közeledbe kerülök és árnyékként foglak kísérni. Livi. 508

HAZASSÁG

FÉRJHEZ mennék egy komoly uriemberhez, jó kondícióba levő egyedül álló asszony. Szépen berendezett lakásom és nyugdíjam van. Levelet „Házasság” jelígre a Hegedüs hirlapirodába kérek. 514

LAKÁS

BUTOROZOTT szoba, esetleg két személyre kiadó. Cim megtudható Cuza Voda (Szacsavay) utca 68, az üzletben. 505

BUTOROZOTT szobák egy vagy két személyes havi 1400 lejtől. Bővebbet Metropol szálló portánál. 524

KIADÓ üzlethelyiség lakással, házgondnok, dr Erdős, Simeon Barnutiu (Damjanich) utca 10. 525

KERESEK azonnalra egy különbeáratu butorozott szobát, központban, fürdőszoba használatra. Reggeli esetleg ebédköszttal. Címeket Kövér nővérekhez. Uj p'ebénia palota, Barátok temploma mellett. Ferdinánd király (Rákóczi) ut. 518

ALKALMAZÁS

FÜSZERES segédet, kiszolgáló kisasszonyt, tanuló leányt fölvesz Aszódí, Sas-palota. 526

FÜSZERKERESKEDŐ segéd, perfect román, magyar, azonnali belépésre állást keres, vidékre is. Utazónak is elmegy. Cim a Hegedüs hirlapirodában. 509

FIATAL kiszolgáló leány, perfect román, azonnal felvétetik. Lindenwald, Sas-passage. 517

ÜGYES 15-16 éves román fiut fix fizetéssel és percenttel laparúsításra felveszünk. Jelentkezni a Hegedüs hirlapirodában. 520

IRODISTA nő vagy férfi önálló magyar, német levelező felvétetik. Cim Hegedüs hirlapirodában. 521

ADÁS-VÉTEL

DOBERMANN egy éves barna pedigres eladó. Cim a Hegedüs hirlapirodában. 503

DRÉGELY Gábor: Kis asszony férje című könyvet megvételre keresem. Cim Hegedüs hirlapirodában. 501

ELADÓ Gyár-utcán szoba, konyha, Cogalniceanu (Várady Zsigmond) utcán szoba, konyha, butorozott szobák, fürdő szobával, konyhával. Weisz Gizi, Matei Easaráb (Nyomda) utca 4. 513

GYERMEKKOCSIT, jókarban levőt (sport) megvételre keresek. Cim Hegedüs hirlapirodába kérek. 515

KÖZPONTBAN jóforgalmu fűszerüzlet berendezéssel együtt kiadó. Cim Hegedüs hirlapirodában. 519

SZILSZKIN bunda hosszú és egy rövid, teljesen új olcsón eladó. Iroda: Pável-utca 5. 522

A Női Testkulutra Uj Utia Most jelent meg! Irta dr Madzsar né Jászi A. Ara 215 lei. Az egészség és szépség kötelessége a nőnek, a feleségnek, az anyának, a könyv az egészség és szépség megszerzésének és megtartásának kulcsát adia minden nő kezébe. Kapható a Hegedüs hirlapirodában Oradea.

ÜZLETBERENDEZÉST és pulókat veszek, Gróza cukorka üzlet. 516

OKTATÁS

HEGEDÜS tanítását elvállalom kezdőknek és haladóknak. Cim Hegedüs hirlapirodában. 470

KÜLÖNFÉLÉK

SZEPEN mosók, vasalók, házakhoz ajánlkozom. Decebal (Vá téz) utca 25. Nagyné. 502

MAGANYOS ur gondozását vállalja jobb özvegy nő, egyszobás, konyhás lakásért, olasz köpönthoz közel eső részen. Cim Simeon Stefan (Bethlen) utca 28. II. aító. 523

Engedmény
A nag. váradí ortodox izraelita hi község árva do-zója részere vendég di járhe-lyet keres megvétele. Ajánlatok Zárda u ca 2.
Ortodox Izraelita Híközség

**Erdélyi
szakács-
könyv**

Irta FABRICIUSNE BONYI ELSA
Ara 180 lei
Kitűnő receptek és hasznos háztartási tudnivalók 220 oldal.
Kapható a
**Hegedüs Hirlap-
irodában**

**Kerékpárt,
varrógépet**
legolcsóbban cserél,
elad és javít a
KALENDA
cég

Lábtörölők (cocus)
nagy választékban kaphatók
Stern S. Endre
festék és keféaru üzletében, Strada
N. Jorga Zöldfa-utca) 10. 2406
Sonnenfeld Adolf-nyomda r. t.

**Die
Dame**
Das große
Deutsche Moden- und
Gesellschaftsblatt
Alle 14 Tage ein Heft!
Zu haben bei
Hegedüs Hirlapiroda